

ଓଲ୍ଲେଇ ସମ୍ବଳନୀ ।

ଦେବୀପାରିପ୍ରସାଦ ଦାମ, ବ-ଏଲ
କର୍ତ୍ତୃକ ବଚେଇ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ।

ସନ ୧୯୦୪ ମସିହା ।

ଜାଲେଶ୍ଵର ।

ଜାଲେଶ୍ଵର ଦେବ ଉତ୍କଳ ପ୍ରେମରେ
ଶ୍ରୀ କାଳୀପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମୁଦ୍ରିତ ।

ଅନୁସ୍ଥାପନ କରୁଥିବା ଏହିପରି ଭୁମିକା ।
ନିଜ ପତ୍ନୀ ଚୌରାବ ନିଜର ଦେବ ।

In reverence to

Mr. M. S. Das, C.I.E.

his little book is dedicated by

the Author to

the Utkalyas as a token of

brotherly affection.

² *Balasore*
8th February
1904. }

ଉତ୍କଳ ସମ୍ବଳନୀ ।

କି ଶୁଭେ ସଦୃଶା ଅଜ୍ଞ ଉତ୍କଳ-ଗଗନେ ।
ଉଦ ଉଦ୍‌ଘାସିତ କର ଅଛୁ ସେ ଭରଣେ ॥
ତରୁ ଲତା ଗିରୁ ଶୁଙ୍ଘ ପଡ଼ିବର ଜାଳ ;
ତାଳ ଦେଉଅଛି ବରା ମୁକୁତା ପ୍ରଦାଳ ॥
ନଦୀ ସରୋବର ବନ୍ଧି ଯାଉଛୁ ଶୃଙ୍ଘଳି ।
ରସ ଢଳେ ପଡ଼ୁଅଛି ଗୁରୁଛନ୍ଦଃ ଶାସି ॥
ଦଶଦିଗ ଦକ୍ଷିଣେ; ବନ୍ଦେ ମନନିଳ ।
ମହାନଦୀ ଉତୁ ଉଠେ ଉରଙ୍ଗ ଫେନିଳ ॥
ପଶିମେଶ ଦଳ ଦଳ ଘୋର ପୁରୁଷଦ ।
ତରୁତାଳ ଶାସି ଗାୟ ଅଛନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଦ ॥
ପଶୁକୁଳ ବର୍ଣ୍ଣାବତର ଚନ୍ଦ୍ରଛନ୍ଦ ଗୁହ୍ୟ ।
ମହାନଦେ ମହୋତ୍ସବ ଦେଖିବାର ପାଦ ॥
କେତେ ରାଜା ମହାଶକ୍ତ ଧାରୁ ଜମିଦାର ।
ବଣିକ ଲଞ୍ଜବଜ୍ରଦାର ପୁଣି ମାଡ଼ିବାର ॥
ଉଡ଼ିଲ ଦ୍ଵାଦଶ କେତେ କେଶରୀ ପାଇବ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସିବୁ ଶୁଦ୍ର ରଜିବ ବାଞ୍ଛକ ॥

ଦାସ ସାହୁ ମହାପାତ୍ର ଶୁଣିଥା ଜାଣିବ ।
 ଘୋଷ ଗୋଷ ଭରପାଲ ଅଛନ୍ତି ସତର ।
 ଓଡ଼ିଆ ମୁସଲମାନ ଖୋଳି ଖୁଲ୍ଲୁକ ।
 ସଂଜେ ହୋଇଛନ୍ତି ଅନି ଉଲ୍ଲେଖ ପ୍ରାଣ ।
 ପକ୍ଷୀ ଯାଉଛି ବହୁ ଅନନ କହୋଲ ।
 ନରଦେବ ଗୋଧୁଅଛି କରତାଳ ଖୋଳ ।
 ଇଂରାଜି ଗୋପୀରେ ଅଛି ପୁରୁଷ ଅକ ଶ ।
 ଉତ୍କଳ ପଡ଼ଇ ପୁଣି ହୃଦୟ—ଉତ୍କଳ ।
 ମେଦିନୀ—ସମ୍ବଲପୁର ଠାରୁ ବନବନ ।
 ଗଞ୍ଜାମ ଉତ୍କଳଭୂମି ଉପାତା ପଞ୍ଚମ ।
 ନିଶିଳ ଉତ୍କଳ ପୁରୁଷ ଏବଂ ପୁରୁଷ ।
 ଅଛନ୍ତି ଉତ୍କଳ ଏବଂ ଏବଂ ପୁରୁଷ ।
 ଅନନ୍ତ ଯାଉଛି କେ ତାହାକି ପାମ ।
 ବଳାଳ ଦେଉଛି ପୁଣି ହୃଦୟ—ବାମ ।
 ବାମନମ ପଦନରେ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ।
 କାହା କହୁଅଛି ଅଛି ନିଦ୍ରା ଉତ୍କଳ ॥
 ପୁରୁଷ ଚାହୁଁ ଅଛି ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବଳାଶି ।
 କୋଳିକୂଳ ଦେଉଛି ଚାହୁଁ ପ୍ରକାଶି ।

ନବ ଶକ୍ତି ନବ ମନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲୀ ଏ ବହୁ ।
 ଦୃଢ଼ୀକୃତ କର, ଛନ୍ଦ୍ର ଏ ଉଲ୍ଲୀ ମନ୍ତ୍ର ॥

କାଟକ ।

କଟକ ନଗରୀ ଧରନ୍ତୁ ସୁଶିଖା
 ବଳଯାନ୍ତ ଦରବାର ।
 ଦେଶିକ ଚନ୍ଦ୍ରନ ଅଳ୍ପ ଶୋଭାବନ
 ତନୁଦାର ପାସବାର ।
 ଦାଠ ବାଟ ଯାନ୍ତ ଜନ ଗୁଣ ଗୁଣ
 ସାରଥୀ ସବୁ ବର ।
 ବୁଣିଲେ ଶୋଭାସ ଧରଣୀ ପରଶ
 ନ କର ରହେ ଉପର ।
 ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧ ବାଳକ ସମିତ
 ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧା ଜର ନାହିଁ ।
 ସର୍ବ ଜାତି ଜନ ମନ୍ତ୍ର ଛବି ଛବି,
 ଦେଇଛି ଗରିମା ସାର ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉତ୍କଳ ମୁଦେ ପୁଲକିତ
 ହୃଦୟ କପାଟ ଖେଳ ।

ଜାଣୁ ଏକତା— ପୀନି ମମତା

ଦେଖାଇ ଚାଲନ୍ତି ଥେଇ ।

ଉତ୍ତଳ ଜନନୀ— ପୂଜାରେ ବରଣୀ

ଦେଇ ଚାଲନ୍ତି ଧରଣୀ

ରକ୍ତପୁଣି ଚିତ୍ତେ ନିଜ ଦେଶ ହୃଦେ

ଅପଣାକୁ ଧାନମଣି ।

ବପଣୀ ପକ୍ଷୀର ଦ୍ଵୟମ ମଣ୍ଡିତ,

ଦୋରଣେ ଶୋଭିତ ପଥ ।

ସୁ-ଶ୍ରୀ ବେତନ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ପବନ

ପୁରୁଷ ମନେ ରଥ ।

ଉତ୍ତମ ଗଗନ ପରଶି କେତକ

ଉତ୍ତଳ ମାତାର କଷ୍ଟ ।

ଦୋଷଣା କରଇ ଚିତ୍ତେ ଦ୍ଵୟଜ୍ଞାନ

କବିଧାରା-ବିଶଳୟ ।

ଶୁଣ ଅଶା-ତରୁ ମଞ୍ଜର କୁହରୁ

ପ୍ରକାଶି ନବ ଜୀବନ ।

ଉତ୍ତଳୀୟ ଚିତ୍ତେ ମାତୃତ୍ଵେ ହୃଦେ

ଜଗାଉଛୁ ପ୍ରାଣମନ ।

ବିଚିତ୍ର ଭୂଷଣ କର ପରଧାନ

ଉତ୍କଳ-ସନ୍ତ ନଗଣ ।

ଉତ୍କଳୁକ ମାନସେ ଛୁଟୁଛୁ ଦୃଢ଼ ସେ

ଗୁଲିଛନ୍ତି ପଣ ପଣ ॥

ଦର୍ମ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ପଡ଼ି କ ଶତ୍ରୁ ପଡ଼ି

ମାଜିଛନ୍ତି ଲଢ଼ିମାନେ ।

ଗୋରୁ ବଢ଼େ ସୁନର ଭୂଷଣ

ଅବଳ ବୁଦ୍ଧ ସନ୍ତେନେ ।

କେ ଥୁଲ ଗୁଡ଼ର କେନ୍ଦ୍ର ଅଦର

ଭୁଲିଯାଏ ଅଳ୍ପକେ ।

କେଟ ପାଲଟିନା କା ଅଳ୍ପ ସୁଖିନୀ,

ବଳିଶ ଚିତ୍ତରୁ ଦହ ।

ଚରଣ ଚକ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ଚରକ

ମନ୍ତ୍ର ହୁଏ କହା ଶବ୍ଦର ।

ବିହସ ବସନ ମାନସ ମୋହନ,

ବଳିପାତ କବିଗିର ।

କେ କେତେ ପ୍ରକାର ଦୋଳଇ ବାଦାଳ,

କେ ସାଜି ଅଛି ସାରବ ।

ଛାଡ଼ି ବସାବଳ ଦୃଶ୍ୟ ମଧୁବଳ
 ଭେଦକୁ କିଏ ଦଇବ ।
 କେ ବାବୁ ଇଂରାଜୀ ପୋଷାକରେ ସଜ
 ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ପଗଡ଼ି ଶିରେ ।
 କେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଗୁଡ଼ର ଝୁଲଇ
 ଗୁଲି ଅଛି ଧୀରେ ଧୀରେ ।
 କାହା ମୁଣ୍ଡେ ପାତ— ବୋଲି ଶୋଭିମାନ
 କେ ମୁଣ୍ଡେ ଝାଣଇ ପିଢ଼ା ।
 କି ହାତ ଏ ଦେଶି କାହାର ବସେଦଶି,
 ପଥର ଦେହକୁ ବନ୍ଧ ।
 ଇଂରାଜୀ ଗାଳଣୀ କରୁଛନ୍ତି ଘେଷଣୀ
 ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ—ଜନନୀ ପୁକା ।
 ବସନ୍ତ ମନ୍ଦିର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମନ୍ଦିର ବାର
 ଗୁଲୁଗୁଲୁ ଉଡ଼ାଇ ଥୁଳ ।
 ଜନତା ଗହଳ, ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଗହଳ,
 ପାଜୁଥୁଛନ୍ତି ଭୁବ ଦେଶ ।
 ସବେ ଉଲ୍ଲସିତ ସୁବେଶେ ସଜ୍ଜିତ
 ଗୁଲୁଗୁ କି ଗୁଲୁ ଫେର ॥

ବେମାର ମନ୍ଦିର ପୂଜିବେ ବନ୍ଧବେ

ଉତ୍ତଳ-ଜନନୀ ପଦ ।

ତାଣି ବସନ୍ତେ । ହିତ-ମଳିନୀ

ଅଳଙ୍କାର ଗଦ ଗଦ ॥

ଉତ୍ତଳୀୟ ଗୁଣ ହୃଦୟ-କଥା

ଫେଲ ଅଜ ଘର ଘର ।

ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ — ଅବଧାନପଣ

ପ୍ରକଟିତ ଉତ୍ତଳର ॥

ପ୍ରତିବାଦେ ଅଜ ଗୁରୁ-ମନ୍ଦ ବଜ

ମଦାଉଛ ଦେଶପ ବ ।

ମଧୁବର ଜଣା ତା'ର ପ୍ରାଣ-ଶାଣା

ବଜାଇ ଦେଉଛି ତାଙ୍କ ॥

ଭଲ ମଙ୍ଗଳା ଗୁଣ ଗାଉଛି ଅ

ପଦ୍ମବୋଲି ଛନ୍ଦ ଗାଇ ।

ନିଶିଳ ଉତ୍ତଳ — ଶ୍ରୀ ଜନଦଳ

ବିମୋହନ ମନ୍ଦେ ବାଇ ॥

ମଧୁ ମଧୁବର ଗତି ମୁଗ୍ଧବର

ଭଲ ମଧୁବର ରତ ।

ସୁରଭି ବାନତ କର ଅଲେଡ଼ନ

କହୁଁ ମଧୁ'ଛନ୍ତି ବସ ।

ସେହି ମଧୁପାନେ ଛେଳି ସନ୍ତାନ

ଅଳ୍ପ ଅତି ଅଭିଳାଷ ।

ବିନାଶି ଶେଷ ଧନ ଧନୀ ନ ଦ

ଉଚ୍ଛାନ୍ନ ବସେ ଚନ୍ଦନ ।

ଜାତି-ମତ-ଭେଦ ଚିତ୍ତ-ସିଦ୍ଧି କ୍ଳେଦ

ହୃଦୟ-କାଳମ କାଶି ।

ସରଳ ମାନସେ ଦୃଷ୍ଟି-ସତ୍ୟେ

ପାଞ୍ଜିଛନ୍ତି ବୋଲି ।

ଶୁଣ ଦିଗନ୍ତରୁ ଦେଶ ବଦେଶରୁ

ଅଳ୍ପ ଅସି ସମ୍ବେଦ ।

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କଟକ ପ୍ରକୃତ କଟକ

ବହୁତ ଏକ ସଙ୍କେତ ।

କଲେଜ ଇଷ୍ଟଲ ପାଠାୟାସୁ ଲୁଲ

ସୌଖୀନ ସୈନିକ ସଜ୍ଜ ।

ବହୁ ନିଦର୍ଶନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରାୟଣ

ରଙ୍ଗ-ସନ୍ଦେ ସବୋ ରଜ୍ଜ ।

ଜିହ୍ଵା ପଗଡ଼ି ଦେଇ ଅଛି ନଡ଼ି

କାନ୍ଦୁ ହୁଏ ଅହରାରେ ।

ଭାଇ ଭାଇ ଯେ ମମତା ଅଟେ

ସୋଲଞ୍ଜୁ ବଳାଙ୍ଗରେ ।

ସନ୍ତାନ ଶୋଭା ଜନ ମନ ଲେଖ

ଦେଖ ନାହିଁ ପଟାନ୍ତରେ ।

ତଳ ବେଗି ଗିର ହେଉଲା ଚର

ବନ୍ଧିବ କେ ଚନ୍ଦ୍ରବର ।

ଦିଶେ ବ ସୁନ୍ଦର ଶୋଭା-ମନ୍ଦିର

ହେଉଛି ସତ୍ୟ-ପଣ୍ଡା ।

କାକା ଜାଣି କଇଁ କମଳ ଶୋଭେ

ଗୁରୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ।

ଶଶି ଏ ଶଶିବ ନିଶି କାଶିବ

ଚନ୍ଦ୍ର, କଳ ଚନ୍ଦ୍ରବର ।

ଅଳିଷ୍ଠ ସରଳେ ସମିଧ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ

ହେଉଛି ବ ମହୋଦର ।

ସଭାପତି ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଶିଶୁ ରାଜତନ୍ତ୍ର
 ମନ୍ତ୍ରପତି ପଦେ ହୋଇ ବରଣ ।
 ଅଶ୍ୱପାନେ ଚଢ଼ି କାଳେ ଉପସ୍ଥିତ,
 କଲ ଅଗମନ ବାଦ୍ୟ ଘୋଷଣ ।
 ଶୌଣ୍ଡୀନ ସୈନ୍ୟକ — ହାସ ସମାବୃତ
 ହୋଇ ମହାସଜା ତଳିଲେ ଧୀରେ ।
 ସମଗେତ ଜନେ ନୀତି ଅନୁସର
 ସମ୍ମାନିତ କଲେ ଭାବୁ ବଧୂରେ ।
 ସୁବିଜ୍ଞ ସୁଧୀର ସରଳ ପ୍ରକୃତ
 ରବିକୁଳ କଞ୍ଜ ଭଞ୍ଜ ଭୂପତି ।
 ଜଡ଼ଜା ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶି ସଧୀରେ
 ବସିଲେ ଆସଜେ ସେ ମହାମନ୍ତ୍ର ।
 ପିଙ୍କ ପଦକୁମ୍ଭ ବଳା ପାଣିକୋଟ
 ଗୋଲପି ଉତ୍ତଳ-ପଗଡ଼ି ଶିରେ ।
 ଉତ୍ତଳୀୟ ମହା — ସଭା କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ
 ଅରମ୍ଭିଲେ ସେହୁ ଯଥା ବଧୂରେ ।

ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଆଶିଷର ସ୍ତରେ
 ଅତି ମନୋହର ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ।
 ଗାୟନ ସ୍ଥଳରେ ଗଙ୍ଗା ପର୍ବତ
 ଦୁର୍ଗାଦିରେ ବଞ୍ଚି କଲ ମୋହନ ।
 ତହିଁ ପରେ ପୁଣି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୀତ
 ଗାଇଲେ ବାଳକ ମଧୁର କଣ୍ଠେ ।
 ଚିତ୍ତ ମୋହନ ମନବେଦ ଜନେ,
 ତର ବାଜୁଥାଇ ଶ୍ରବଣ ପଟେ ।
 ଶ୍ରେଣୀ ତରଳ — ପୂଜା ବଳାମଳା,
 ଗଙ୍ଗା ଆରତି ଦୁଃଖୀ ଶେଷ ।
 ପଥାଶ୍ରମ ରୁ ପ୍ରଜ୍ଞାନାଚରଣ
 ହେଲ ବହୁରତ ବନ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
 ଅଂଶୁ ମହା — ସଜ୍ଜା ପୁରସ୍କାର
 ହୋଇ ପୁଣ୍ୟସ୍ତେଷି କଲେ ପଠନ ।
 କନିଷ୍ଠାଧୀନ ସ୍ୱପ୍ନ କୁହୁର
 ଉତ୍କଳ ଭ୍ରାତାବ ମେଳ ନିମିତ୍ତ ।
 ପ୍ରକାଶି ବଚନେ ବାମଦେବୀବନ୍ଧ
 ମୃତ୍ୟୁବାତାବେଲି ହେଲେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ସଦୃଶ ସମ୍ବଳ ମେଢ଼ିଆ ଗଞ୍ଜ ମୁ
ସମାଗତ ଦେଖି ଉତ୍ତଳ-ହୃଷୀ ।

ଭାବ ସମ୍ବୋଧନ ଅଦୃଶ ପଦେନେ
ଦେଲେ ମହାଶ୍ରୀବତ ନିଜରୁ ଧ୍ୟାନେ ।

ସୁଧୀର ପ୍ରବୃତ୍ତ ଦକ୍ଷ ସତ୍ତ୍ୱୀୟ
ଦକ୍ଷ ପରେ ଉଠେ ପାର୍ବ ପ୍ରବଳ ।

ପଦ୍ମିନୀ ସୁଧୀର ବସନ୍ତ ମନ୍ଦିରେ
ସ୍ଥିର ତା ଓ ଶୁଣି ସବେ ଅତଳ ।

ବଜନାତି ଧନ — ପ୍ରସଙ୍ଗ ବଞ୍ଚିବ,
ଭୁଲିଲେ ପାହୁଁକ୍ୟ ଭାଷା ବଞ୍ଚିବ ।

ନଗର ବନ୍ଧ୍ୟା ତ ଭୁଞ୍ଜି ଗଉଁସ
ପୁରୁଷ ଶିଳ୍ପ ହୁଏତ ମନ ।

ପ୍ରଚୀନ କଳାତ ସମସ୍ତେ ଶୁଦ୍ଧ
ଉତ୍କଳ-ଅବସ୍ଥା ଦେଉଛୁ ଜାଣ ।

କଳାୟ ଗୌରବ କଳାୟ ବିଭବ
ବିକାଶ ପଡ଼ୁଛି ଦିନକୁଦିନ ॥

କ୍ରମେ ଅଧ୍ୟୟନ ଲଭି ଅଧ୍ୟୟନ
ଶୁଣିଛୁ ଉତ୍କଳ-ଜନନୀ ମୁଖ ।

ଅବସ୍ଥା ଗର୍ଭୀ, ଗଢ଼ ଶକ୍ତି ସ୍ଥଳ
 ଦେଇଛୁ ଅଜ୍ଞାନ ବସନ ଦୁଃଖ ।
 ପଡ଼ିଛି ଶ୍ଵାନ୍ତେ ବଦନ-ମଣ୍ଡଳ,
 ଝରୁଅଛି ସଦା ନୟନୁ ନୀର ।
 ହୃଦୟ ବ୍ୟାକୁଳ, ପାଦ ଚଳମଳ,
 ରସନାକୁ ଆଉ ନ ଫୁଲେ ଗିର ।
 ଜନନୀ ଚରଣା ବିଧାନ ଚ୍ୟବସ୍ଥା
 ଉତ୍ତଳ ପୁତ୍ରଙ୍କ କର ଉଚ୍ଚାର ।
 ସମସ୍ତ ସନ୍ତାନ ହୋଇ ଏକମତ
 ଏକମେଲେ ଘାଣ୍ଟି ଜନନୀ ହୃଦ ।
 କେମନ୍ତେ ଅମୟ ହେବ ଉପଶମ,
 ଅବସ୍ଥା ଉତ୍ତମ କେଉଁ ପ୍ରକାର ।
 କେମନ୍ତେ ସନ୍ତାନ ହେବ ଦୁଃଖକୁଟ
 କେମନ୍ତେ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଛାଡ଼ାଇ ॥
 ପ୍ରାଣୀନ ଗୌରବ ପ୍ରାଣୀନ ବିରବ
 କେମନ୍ତେ ହୋଇବ ପୁଣି ଉଦ୍ଧାର ।
 ଉନ୍ନତ ପଥରେ ହେବ ଅଗ୍ରସର
 କେମନ୍ତେ ସାହସ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ବସ୍ତ୍ରାର ।

ହେମନ୍ତେ ଉଦନ — କଲ୍ୟାଣ ସ ଥଳ
ଦେବ ସତ୍ରପତି ବୋଇଲେ ଧୀରେ ।

ବନାଶ ଅଳ୍ପ ଭୀଷ୍ମାଶ୍ଵଂସା ଦ୍ଵେଷ
ଏକତାହୁଁ ସାର ଅଟେ ଶିଳରେ ।

ଦେବ ଏ ଅଗ୍ରବ ଦୁଃଖ ବିମୋଚନ
ଏକତୋଷେ ବନ୍ଧ ଦେଲେ ଢେଲ ।

ଦେଲେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵର
ଅତରେ ଅଭିଷ୍ଟ ଦେବ ସଫଳ ।

ଯେତେ ଯେତେ ଜାତି ଅଳ୍ପ ଦେଲେ
ବଜାଳୀ ଓଃଆ ମୁଷଲମାନ ।

ପଞ୍ଚେ ଭାବୁ — ଶରଧା ଅତର
କନ୍ଧି କଲେ ବୃଦ୍ଧି ଦେବ ସମ୍ମାନ ।

ଜାତୀୟ ବିଦ୍ଵେଷ ସୁଖ କରେ ଧ୍ଵଂସ
ତଦ୍ଵଦ — ଶୋମନ — ପଥ ବଦଳ ।

ପରଶୁର ଦୃଶା ନାଶକ କରୁଣା,
ସମୃଦ୍ଧିର ସିନା ପ୍ରତିବେକ ।

ଢେଲସୁଦର ନ ସ୍ଵରାଗୁ ମେଳ
ମହାକାଳ ପଳ ଅଛି ପାଦପେ ।

ଉତ୍କଳ ଉଦ୍ୟାନ— ଗରୁ ଅଶାନ୍ତରୁ
 କ୍ରମେ ଶୁଣି ଯାଉ ଅଛି ଅଗାଧେ ।

ଅତି ଅଶାନ୍ତରୁ ଚତୁର ମାଳିକ
 ଦେଲେ ମଲ୍ଲ ତରୁ ଉପରେ ସିଂହ

ସମ୍ମିଳନୀ-ମନ୍ଦ— ଅନଳ ଅଦାନ୍ତ
 ନର ଶାଶା ଯିବ ଅଗରେ ବସ ।

ନର କଶଳୟ ଦେବ ଅଙ୍ଗୁଳି
 ନର ଫଳ ପୁଷ୍ପ ଧରିବ ତରୁ,

ବିଦ୍ୟାବ୍ରଜାର ଶୋଭାର ଅଗର,
 ଚନ୍ଦ୍ର ଉଠିବ ଉତ୍କଳ ମରୁ ।

ଦଶଲକ୍ଷି ଅଶା ଦୁଷ୍ଟର ଉମ୍ମା
 ଉତ୍କଳ ଜନନୀ ମାନମନ୍ଦିରେ ।

ଗଗନ ମଣ୍ଡଳ ସ୍ଵଚ୍ଛଳ ନିର୍ମଳ
 ଅଦେହ ବ୍ରାହ୍ମଣ ! ଦେବ ଅଗରେ ।

ଛାଚାଳ ଉତ୍କଳ ସୁମର ବମଳ
 କର ଅଗେ ମଳ ହୃଦୟ ପ୍ରାଣ ।

ନୀଳାଚଳବାଣୀ ବରୁଣା ପ୍ରବାସି
 ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉତ୍କଳ ପାଥୁ କଲ୍ୟାଣ ।

ଉତ୍କଳ ସନ୍ତାନେ ! ଉନ୍ନତ ଯୋଗାଳେ

ଗଳଦେଶେ ପିନ୍ଧି ଏକା-ଦ୍ଵାର ।

ଭାବେସ୍ମୃତ ବନ୍ଧୁ ଶୁଭାନଳ ସନ୍ଧୁ

ଆମର କଥାକୁ ହର ଛୁଟାର ।

ପ୍ରସ୍ତାବ ।

ବିଶାଳ ଭରତବଞ୍ଚ୍ୟ ଶାସନକରତା ।

ହୋଟା କୋଣି ଜନଙ୍କର ଏକମନ୍ତ ଛତା ।

ମାନ୍ୟତର ଗର୍ବଶୈର ।

ରାଜ ସାଳେଶ୍ଵର—ପ୍ରତିନିଧି ବୀରବର ।

କରୁଣାମୟ କର୍ତ୍ତୃତା ଲାଟ ବାଦାଦୁର ।

ଶାସନ ଦିପ୍ତଶ ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶୀ ସୁଚରୁର ।

ଭବ ଉତ୍କଳ କଲ୍ୟାଣ ।

ନିଶିଳ ଉତ୍କଳଭାଷି ଭୂମିଶ୍ରୀମାନ ।

ଏକ ସମ୍ମିଳନେ ଏକ ଶାସନ ଅଧୀନ ।

କରବାକୁ ଲଞ୍ଜିଉନ୍ତି ଆସିଛୁ ସୁଦୃଢ଼ ।

ଚବି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ଉତ୍କଳେ ।

ବିରାଟା-ତମସାଛନ୍ତି ଗଗନ ମଣ୍ଡଳେ ।

ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଭାଷି ସୁଖୀନରେ ।
 ପ୍ରଥମ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ବନସ୍ତ ଭକ୍ତିରେ ।
 ଘୁଷୁ ଘିଅରୁ ବସାଦ ।

ଭାବେ ଲଟକୁ ଦେବା ପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ ॥
 ଧୂଆନ ଶାସନବର୍ତ୍ତା ଚକ୍ରପ୍ରଦେଶର ।
 ଥିଲା ବେଳେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଲକ୍ଷ ସର ଏଣୁ ପ୍ରେମର ।
 ସମ୍ବଳପୁର ଓଡ଼ିଆ ।

କରଇ ଥିଲେ କେତେକ—ବୁଝାବୁଝେ ଠିଆ ॥
 କୃତଜ୍ଞ ହୃଦୟେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାପାଇଁ ।
 ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ସବେ ହୋଇ ଗାଲ ।
 ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧ—୨ଲ ।

ଉତ୍କଳ ସନ୍ତାନେ ବୁଝି ହୋଇଛନ୍ତି ଦୁଲ ॥
 ଭଲ ଭଲ ଜାତି ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତିପାଳନାୟ ।
 ଅଭେଦ ଗୌଡ଼ାର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ପୁଣି ସଦା ବାଞ୍ଛନାୟ ।
 ସାମାଜିକ କାଳେ ଚିତ ।

ସହାର ବିଧାତେ ଦେଉ ସମିତି ଗଠିତ ॥
 ଅନ୍ୟେକ ସ୍ଵାଧୀ ସମିତି ହୋଇଣ ଗଠନ ।
 ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଭାଷା—ସମ୍ବନ୍ଧି ସାଧନ ।

କରୁ ଏକାନ୍ତ ସୁମତେ ।
 ମିଶି “ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ-ସମାଜ” ସଙ୍ଗରେ ।
 ଉତ୍କଳୀୟ ଦୈଗର୍ଯ୍ୟ କୃଷି ଶିଳ୍ପୋଦ୍ଧତି ।
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନ୍ୟତ୍ର ସମିତି ସମ୍ମାନ ସୁଗତି ।
 ଗଠି ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳେ ।

ଶାନ୍ତ ସମିତି ନବତ୍ର ଦିବସ ଉତ୍କଳେ ।
 ପଠକେନ୍ତୁ ପାଠ ଶୁଦ୍ଧ-ସାହାଯ୍ୟ କରିଣେ ।
 ଶିଳ୍ପୀ ଶିଳ୍ପୀ ନିମନ୍ତେ ବିଦେଶ ପ୍ରେରଣେ ।

ଉପଯୁକ୍ତ ଯୁକ୍ତିକୁ ।
 ବିଧାନ ବିଚାର ଯୋଗୁଁ ସମିତି ଚିତ୍ତକୁ ।
 ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶେ କରୁ ସେହାୟୀ ସମିତି ।
 ସାଣୀ ସମିତି ସମ୍ମାନ ଆଦର ସୁମତି ।
 ପୁଣି ଆଗାମୀ ବରଷ ।

ବିବରଣ ଉପସ୍ଥିତ କରି ଲଭୁ ଯଶ ।
 ଧନ୍ୟବାଦ ଉପଯୋଗ ସେବକ ଶୁକ୍ତିକୁ ।
 ସମାଗତ ପ୍ରଜାପତି ଅଭିଧାନକୁ ।
 କେତେ କଷ୍ଟ ସହ ।

ସମ୍ମିଳନ କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରିଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ର ।

ଆଗାମୀ ବୟସ ପୁଣି ନର ଉତ୍ସାହରେ ।
 ଉତ୍ତଳାୟ ସତ୍ୟବୃନ୍ଦ ଅସିବେ ବର୍ଷରେ ।
 କଟକେ ଅଧିବେଶନ ।

ସମ୍ମିଳନା ଦେବ, କଥା ଦେଉ ନିର୍ଧାରଣ ॥
 ମୟୁର ଭଞ୍ଜେଶ ମହାରାଜା ମହାଦୟ ।
 ସମ୍ମାନ ଅଛନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସହୃଦୟ ।
 ଦୋଇ ସଭାପତି ପଣେ ।

ଉପସ୍ଥାନ ବୋଲି ଆନ କାହାକୁ ନମଣେ ॥
 ଚିନ୍ତା ମଣ୍ଡିତେ ଦେଲ ଏମନ୍ତେ ହାତକ ।
 ପ୍ରସାଦ ଅର୍ଘ୍ୟମୋଦନ, ଉତ୍ତଳ ସୁପଣ ।
 ଦୋଇ ସଭା ଅନନ୍ଦନ ।

ସୁବିଜ୍ଞ ସଭାପତିଙ୍କୁ ଦେଲେ ବହୁତ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଶୁଣୁ ସଜ୍ଜ ମହାଶୟ ।
 ଉତ୍ତଳ କମିଶନର ଦୋଇଣ ସଦୟ ।
 ବସି ସଭାପତି ପାଶ ।

ପୁଣିଲେ ଦୁଃଖ-କାହାଣୀ ଲଭି ଅବକାଶ ॥
 ସୁଗୁରୁ ସମ୍ମାନ ସମ୍ମିଳନା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ।
 ଯେ ତାହା ସ୍ଥାନକୁ ଗଲେ ସତ୍ୟବୃନ୍ଦେ ଚଳି ।

ମାତୃପୁତ୍ରା କର ଶେଷ ।
ବହୁଳ ନିଶାନଚିତ୍ତ ଅଳ୍ପଦୃଷ୍ଟ ଦେଶ ॥

ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ।

ପ୍ରକାଶ ମଧୁସୂଦନ
ପାଥୁ ସୁଧୀ ବିଜ୍ଞାନ
ସମ୍ମିଳନୀ ପଟେ ଶକ୍ତି ଛନ୍ଦ୍ର ରଙ୍ଗେ
ପ୍ରଦର୍ଶନୀ କି ପଦନା ॥
ଦେହନୀମାଳ ଶିଳପ
ଅବାଦ ଗନ୍ଧ ସମ୍ପଦ
ଦୂର ଦୂରନ୍ତ ଅଛନ୍ତି ଚୁଳାଳ
ନିଜ ନିଜ ପ୍ରଦୀପ ॥
କାହିଁବା ସମ୍ବଳପୁର
କାହିଁବା ବର୍ତ୍ତମାନ
କାହିଁ ଶକ୍ତି କୋଟ ଦୂର ଧରଣକୋଟ
କାହିଁ ପୁଣି କହାପୁର ॥
ସୁଦୂର ଦେଶ ଶିମିଡି
ଆସିଛନ୍ତି ପଶେ ଭଜି

କନକା ଚାମୁଣ୍ଡା ମଞ୍ଜୁଷା ଚଢ଼ା ॥

ଯେ-ଯେଣ ଥିଲେ ଚିହ୍ନିଛି ॥

ହୃଦୟେ ପାଳଇ ହୃତା

ଦକ୍ଷପଦା ଅଠଚଢ଼ା

କୋପ କେନ୍ଦୁ ଝର ନରସିଂହପୁର

ଜାଲରେ ଶଶିଂସା ॥

ପାଦକୁଦ ଚେରାଜାଳ

ଚେରା-ଶାଳ ଶିଖର

ମଧୁପୁର ଚିରି— ରଥ ଗାଙ୍ଗପୁର

ଅଠମୁଣ୍ଡିବ ଚୂ-ପାଳ ॥

ନୟାଗଡ଼ ନୟାପୁର

ଚାରିପଦା ସୋନପୁର

ବିଶାଖା ପଞ୍ଜାବ ନୀଳଗିରି ଗଡ଼

ଓଡ଼ିଆ ମେଢ଼ନପୁର ॥

ଯେତେଥିଲେ ବଡ଼ ସାଜ

ଗୁଡ଼ିମନ୍ତ କାଳେ କାଳ

ପୁରୁଷେ ଗୁଣିଆ ଅଛନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ

ହୋଇ ଅଛି ସାବଧାନ ॥

ଦେଖାକୁଟି ଶିଳ୍ପ ନାଚ

ସେଠା ଯେମାତ୍ର ବଶ୍ୟାଚ

ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଗୁରୁକ ଦୋଇଛୁ ଚେତ

ସଜ୍ଜିତ ବସ୍ତ୍ର ପଦାର୍ଥ ॥

ଶତ ଶତ ପରକାର

ଧାତୁ ଚକ୍ର ଶସ୍ୟ ଚାର

କେତେ ଫଳ ମୂଳ କି ଯତନେ ଠୁଳ

ଅନ୍ଧା ପନ୍ଥା ଗୋଲି ମର ॥

ବାସୁଦେବ କଳାଦେବ

ଧୂଳିଆ ହାତ ପଞ୍ଜୀନ

ବାହ୍ୟାହା ଗୋର ଜଗତ ଶେଷ

ଚଢ଼ାଇନଶି ମୋଟେଧା

କାକୁଡ଼ିମଞ୍ଜି ସଠିଆ

ବମ୍ବାଇଶାଳୀ ମାଣ୍ଡିଆ

ସୋଡ଼ା ପଶାକାଠି କାରେକ ଗେଷ

ସୁନାମୁଣି କରୁଥା ॥

କେତେ ଧାନ ଚଢ଼ିଠୁଳ

କେତେ ପ୍ରହାର ଚଢ଼ିଠୁଳ

କର୍କାନ୍ତୁ ଅଳ୍ପରୁ ବାର୍ତ୍ତାକା ଶିମ୍ବିକା

ବ୍ରୀହ ମୁଗ କଦମ୍ବଳ ॥

ଦୃଢ଼ ମକା ମଣ୍ଡାର

କୋଳଥ କଡ଼ା ଖେସାର

ବାସର ଶୋରଷ ପୁନ୍ନାଗ କାର୍ଯ୍ୟାସ

ସୁରକ୍ଷିତ ସାର ସାର ॥

ଦୀର୍ଘକାୟ କର୍କଶକା

ଅସମୟ ବର୍ଣ୍ଣ ଫିକା

କୁମ୍ଭୀର ପରାଏ ପାଣିସାରୁଟାଏ

ଦେଖି ଜନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଦେବ ॥

ଉନଗୋଟି ବଡ଼ ଓଲ

ଓଜନେ ପଦ୍ମର ଗୋଳ

ସେଇ ଦେବ ଗୋଲ ଚିତ୍ତେ ମଣୁଥାଇ

ତାହା ପାଦଶ ସବୁ ଗୋଲ ॥

ବୋଲିବ ଗୀତାମ କେତେ

ଯେଉଁ ଦେଶେ ଜାତ ଯେତେ

ଅଛନ୍ତି ଅଣାଇ କୃଷି ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ

ଦରଦ୍ର ଉଲ୍ଲଳ ହୁତେ ॥

ଜାଳଚେର ଗରୁ ଶିଳା
ଦର୍ପଣ-ସ୍ୱତ୍ୱ ପିଛିଳା

ସେ ଶିଳା ଶଲଳ କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦୋଦର
ସୋନସ୍ୱର ଦୃଶ୍ୟ-ଲଳା ।
ଗାଡ଼ା ଚନ୍ଦ୍ର ଯଲକ
ହେବଲ ଦେଖି ଅଗଳ,

ସୁନା ସେପା ବଂଶୀ ପିତୃଳ ଜନନ
ଗାଗର ପ୍ରମୁଦ ଶାଣ ।
“କଟକ-ଶିଳ୍ପ-ସଦଳ”
ମନ୍ଦୋଦର ଦଳପଣ

ବବଧ ଗଜପତି ତାହାର ଭୂଷଣ
ଦେଖାଉଛି ସୁଧତନ ।
ବବଧ ଥରୁ ନିଶିତ
ଦଶ ବ-ଶ ପ୍ରକାଶିତ,

ବ ସୁନର ଥଳୀ ରେହର ଶିଳ୍ପ
ତତ୍ତ୍ୱ ମନ୍ଦେ ସୁଦେଶାଭିତ ।
କେତେପ୍ରକାର ବ୍ୟକ୍ତି,
ଶତ୍ରୁ ଅଭିଷେକ ବଦଳ,

କାହିଁ ରେ ସୁନ୍ଦର ଜରି ଗାର ଗାର
 ରୁଣିଛନ୍ତି ତନ୍ତ୍ରୀଣ ।
 ସବୁ ସବୁ ଶପ ଛେଦେ
 ସେ ଦେଶେ ସୁଖ୍ୟାଦୟେତେ

ଏକ ପାଶେ ନନ୍ଦି ଚିତ୍ତ ଅକର୍ଷଇ
 ଦର୍ଶକ ଦେଖନ୍ତି ତେତେ ॥
 ନୀଳ ମନ୍ଦିର ଖେଳନା,
 ସୋଲ ଫୁଲ କରେ ବଣା,

ସମୀପ ପରାଏ ସୋଲ ସାଗୁଡ଼ାଏ
 ଦୁରୁଁ ନ ପଡ଼ଇ ଜଣା ।
 ତହିଁ, ଗୋଟି ଶ୍ରମାବର
 ଚରୁଷ ଗୋଳ ସତର

ତରଲଣି ଖସା ଖୋସିଛୁ ସେ ଯୋଷା
 ସଉନର୍ଯ୍ୟ ସରୋବର-
 ତରୁଛୁ କାଷ୍ଠେ ଗଠନ
 ପିନାଇଛୁ ଅଭରଣ

ଭଲ କରକର ବନାଣୀ ଦୁନର
 ଆକର୍ଷେ ଯୁବକ ମନ ॥

ବେ ରସିକ ଛବି ଦେଖି

ଠାରଇ ନୟନେ ଲକ୍ଷି

କେତକୀ ବରଣା କାଷ୍ଠାଙ୍ଗୀ ରମଣୀ

ବିନୟ ବି ବାଣ ଯୋଗି ।

ମହାରାଣୀ ଉଜ୍ଜୋରଥ

ଗଢ଼ିଛି କେଉଁ ବୁଦ୍ଧିଅ

ଅସିଦ ପ୍ରସ୍ତରେ ଭଲ ଛଟକରେ

ମହେ ବରଜରୁ ଠିଆ ॥

କେତେ ପଶୁ ଏହୁଭଳ

ଦିଶୁଥାଇ ବେଢ଼େ ଝଳ

ଇନ୍ଦିରା ସଦନ ନୟନ ଚଞ୍ଚଳ

ଯାଇଛି ଲେଖନୀ ବଳ ॥

ରମଣୀୟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ

ଦେଖନ୍ତି ଦରଦ୍ର ଧନୀ

ମହାସନ୍ନିଳନେ ବିନାଶି ବିଦ୍ରେଷ,

କବି କି ପାରଇ ରଖି ।

ଧାନ ଦେଶେ ଅଭିଜିବି

ସ୍ଵର୍ଗକୁ ମେଲ ଗରବ

ସଲେ ଯେତେ ଜାଣି ଅନଳରେ ମାଣି

ବିକଳ ଛନ୍ଦ୍ର ପରବ ।

ଏହାପରି ଗଞ୍ଜିଲନ

ପ୍ରତିବର୍ଷ ସଂଘଟନ

ଉତ୍ତଳ ମଣ୍ଡଳେ ହୋଇ ମନୋହାରୀ

କରୁ ସମୁଦ୍ଧି ବନ୍ଧି ନା ।

ନବ ବଳେ ଚଳିଥିବା

ହୋଇ ଉତ୍ତଳ-ସନ୍ତାନ

ଆପଣା ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତେ ପାଥକ

ଦୁଃଖ ଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ ।

ନବର କାହାଁ ସତମ

ଅତିର ବିଧି ଧରମ

ସଞ୍ଜଳ ମେଳରେ ପୀରଣ ବଳରେ

ସଫଳ ହେବ କରମ ।

ଏକଜାକୁ ବର ଥାଉ

ଅଗରେ ହେବ ଉଦୟ

ଜୀବ ଭାଗ-ରବ ସ୍ବପ୍ନାନ୍ତ କବ

ଏ କଥା ଘେନ ନିଶ୍ଚୟ ।

ନେତା ।

ଉତ୍ତଳ—ଜନନୀ—ସାଧୁ ହଞ୍ଜର ପୁତ୍ର
ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ।

ଲଭିବନ୍ତୁ ଶୁଭକ୍ଷଣେ; ବଢ଼ିବନ୍ତି ନିଜେ
ଜ୍ଞାନଭଣ୍ଡାର ॥

ନିଜ କୃତ୍ତବ୍ୟେ ପୁଣି ଯାଏ ବଦେଶରେ
ଲଭି ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ।

ପାନସ୍ଥାନ ଅବସ୍ଥାରେ, ଜନନୀ—ମଙ୍ଗଳ
କରିଛନ୍ତି ପାଷା ।

ସୁଦେଶକୁ ଆସିଯେଉଁ କରୁଛନ୍ତି ଧୀ-ରେ
ଉନ୍ନତ ସାଧନ ।

ରଜିତ ବାସନାଦିର ଗର୍ଭେ ଶିଳ୍ପୀଗାର
ଶିକ୍ଷାର କାରଣ ॥

ଆଜି ବେଉଁରା ଧରି ସୁଦେଶ ନରୁଲି
ଉତ୍ତଳ ମଙ୍ଗଳ ।

ଉତ୍ତଳୀୟ ହୃଦୟାଇଁ ଏକତା ବିରଚି ।
କରିଛନ୍ତି ବଳ ।

ହଳଲ ଶୁଖିଲ ମନ ସୌଦାଗେଁ ଅବସି
ବନ୍ଧୁ ସନ୍ତଳିନୀ ।

କଟକ ନଗର, ପୁଣି ଅଛନ୍ତି ଫିଟାଲ
ବିଲ୍ଲୁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ॥

ଗୁଣୀଗୁଣ ବୁଝି ସବେର ସି-ଆଇ-ଇ
ଉଦାୟ ଭୂଷଣ ।

ନବ-ର୍ଷ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ଦିନ
କଲେ ମମପଣ ॥

ହଳଲ କପାଳେ ଅଜି ନୂତନ ଏ ବ୍ୟ,
ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ ।

ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଅନୁସର, ଗୌରବ ରାଜ୍ୟରେ
ଫଟୁଟି ସଜକ ॥

ନୟନ ସମୁଦେ ରସି ବିମଳ ଅଦର୍ଶ
ଧୀରେ ଅନୁସର ।

ସମ୍ଭବି ବରବଳରେ ଯୁବକ ପ୍ରବର ।
ହୁଅ ଅଗ୍ରସର ।

ଜାଳାଦ୍ରବିଦ୍ରାଘ କୁମ୍ଭା ଆଚର ଅଦର୍ଶ
ଅବୁର ବିମଳ ।

(୩୦)

କବିତ୍ରୁ ଅନ୍ତରେ ଦେବ ବଧୂରେ ପାଞ୍ଚ
ସୁଦେଶ ମଙ୍ଗଳ ।

ସମାପ୍ତ ।

